

روش‌های تحقیق در مدیریت عملیات

(ویژه دانشجویان رشته مدیریت صنایع، مدیریت صنعتی و بازرگانی)

مؤلفان:

ابراهیم حیدری

سید سروش قاضی‌نوری (استادیار دانشگاه علامه طباطبائی)

سید سپهر قاضی‌نوری (دانشیار دانشگاه تربیت مدرس)

سرشناسه	حیدری، ابراهیم ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور	روش تحقیق در مدیریت عملیات (رشته‌های مدیریت و مهندسی صنایع) ویژه دانشجویان / تألیف ابراهیم حیدری، سیدسروش قاضی‌نوری، سیدسپهر قاضی‌نوری
مشخصات نشر	تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	۳۹۱ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۳۳۸-۱۴۰-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یار اشتراک	کتابنامه
موضوع	تحقیق عملیاتی - راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	تحقیق عملیاتی - مسائل، تمرین‌ها و غیره (عالی)
شناسه افزوده	قاضی نوری، سید سروش، ۱۳۵۸
شناسه افزوده	قاضی نوری، سید سپهر، ۱۳۵۱
شناسه افزوده	موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی
رده بندی کنگره	۱: ۸۶ ح / T57/6
رده بندی دیویی	۰۷۱
شماره کتابشناسی ملی	۵۱۵۰

نام کتاب: روش تحقیق در مدیریت عملیات

مولفان: ابراهیم حیدری، سید سروش قاضی‌نوری، سیدسپهر قاضی‌نوری

ناشر: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: بهار ۱۳۹۲

قیمت: ۱۷۰۰۰۰ ریال

آماده سازی ادبی و هنری: دفتر تدوین منابع علمی موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مهرنقش

آدرس ناشر: خیابان شهید باهنر (نیاوران) - جمال آباد - خیابان شهید مختار عسگری - شماره ۶

تلفکس: ۲۶۱۱۶۸۵۲

فهرست

پیشگفتار.....	۴
فصل ۱- روش تحقیق علمی در مدیریت عملیات.....	۱
مقدمه.....	۲
تفاوت علم و دانش.....	۲
روش تحقیق علمی.....	۴
انواع دسته‌بندی‌های تحقیق.....	۹
تحقیق در مدیریت عملیات.....	۱۴
تعریف مسئله تحقیق.....	۱۶
بررسی منابع و مراجع مربوط به موضوع.....	۲۱
فرمول‌بندی مسئله تحقیق.....	۲۴
فرایندهای تفکر در حل مسئله.....	۲۶
مطالعه اولیه.....	۲۷
یافتن ایده حل مسئله.....	۲۹
طراحی تحقیق.....	۳۰
فرایند طراحی تحقیق.....	۳۱
روش‌های تجربی.....	۳۵
روش‌های تحلیلی.....	۳۶
طرح اندازه‌گیری.....	۳۷
طرح نمونه‌گیری.....	۳۸
خلاصه فصل.....	۴۱
فصل ۲- روش پیمایش.....	۴۳
مقدمه.....	۴۴
روابط مفهومی.....	۴۵
روابط عملیاتی.....	۴۶
روابط تجربی.....	۴۶

۴۶	روابط کلی در سطح تجربی.....
۴۷	از روابط مفهومی به روابط عملیاتی.....
۴۸	تعمیم آماری.....
۵۰	چگونه و چه موقع باید از تحقیق پیمایشی استفاده کرد؟.....
۵۲	نظریه و متغیرها.....
۵۳	انواع متغیرها.....
۵۴	اندازه‌گیری متغیرها.....
۵۵	تولید عملیاتی.....
۵۶	بجای پرسش‌ها.....
۵۷	شکل پرسش‌ها.....
۶۰	انتخاب پرسش‌دهندگان.....
۶۱	روش‌های آماری پرسش.....
۶۳	نمونه‌گیری.....
۶۵	فرایند نمونه‌گیری.....
۷۳	تعیین اندازه نمونه.....
۷۹	خطاهای اندازه‌گیری.....
۸۱	روایی و پایایی در اندازه‌گیری.....
۸۶	طبقه‌بندی مقیاس‌گذاری‌ها.....
۸۹	تکنیک‌های ساخت مقیاس.....
۹۰	نمونه‌های تحقیق پیمایشی.....
۱۰۸	خلاصه فصل.....
۱۱۱	فصل ۳- پژوهش موردی
۱۱۲	مقدمه.....
۱۱۴	کاربردهای پژوهش موردی.....
۱۱۶	چارچوب، سازه‌ها و پرسش‌های پژوهش.....
۱۱۸	انتخاب موردها.....
۱۲۷	خلاصه فصل.....
۱۲۹	فصل ۴- اقدام‌پژوهی
۱۳۰	مقدمه.....
۱۳۰	تحقیقات تجربی در مدیریت عملیات.....
۱۳۱	اقدام‌پژوهی چیست و کجا به کار می‌آید؟.....
۱۳۲	خاستگاه‌های اقدام‌پژوهی.....
۱۳۳	تفاوت‌های اقدام‌پژوهی با علوم اثبات‌گرایانه.....
۱۴۳	اقدام‌پژوهی در مقایسه با دیگر انواع مداخله.....
۱۴۴	خلاصه فصل.....

۱۴۵	فصل ۵- تحقیق آزمایشی
۱۴۶	مقدمه
۱۴۸	اصول آزمایش
۱۵۲	مهار متغیرهای مزاحم
۱۵۳	عوامل تصمیم گیری برای اجرای یک طرح آزمایشی
۱۷۰	خلاصه فصل
۱۷۳	فصل ۶- نظریه پردازی تحلیلی
۱۷۴	مقدمه
۱۷۵	تعریف نظریه
۱۷۶	اهمیت نظریه پردازی تحلیلی
۱۷۷	معیارهای ارزیابی و غربالگری
۱۸۱	روش کلی تحولات نظریه پردازی تحلیلی
۱۸۵	همسانی روش های تحقیق نظریه پردازی
۱۸۷	خلاصه فصل
۱۸۹	فصل ۷- مدل سازی ریاضی
۱۹۰	مقدمه
۱۹۰	مدل های ریاضی
۱۹۶	توسعه مدل ها
۱۹۷	مراحل مدل سازی
۲۰۶	خلاصه فصل
۲۰۹	فصل ۸- مدل سازی ابتکاری
۲۱۰	مقدمه
۲۱۰	بهنه سازی ابتکاری
۲۱۳	روش های ابتکاری
۲۱۹	روش های فرا- ابتکاری
۲۲۱	انتخاب روش های ابتکاری
۲۲۲	ارزیابی روش های ابتکاری
۲۲۴	روش های ارزیابی
۲۲۵	ارزیابی روش های ابتکاری در تحلیل تجربی
۲۲۷	قوت و ضعف روش های ابتکاری
۲۲۸	خلاصه فصل
۲۲۹	فصل ۹- شبیه سازی
۲۳۰	مقدمه
۲۳۸	گام های اساسی در مطالعه شبیه سازی
۲۴۴	سیستم دینامیکی

فهرست اشکال

۷	شکل ۱-۱ روش تحقیق علمی
۱۸	شکل ۲-۱ فرایند تدوین مدل و عملیات
۲۶	شکل ۳-۱ روابط متغیرها در یک سیستم پدید به موقع
۴۵	شکل ۱-۲ مدل پژوهش تجربی
۴۸	شکل ۲-۲ گام‌های روایی بخشی از
۴۹	شکل ۳-۲ تعمیم آماری
۴۹	شکل ۴-۲ تعمیم‌های بیرونی
۵۲	شکل ۵-۲ چرخه بلوغ تحقیق
۵۴	شکل ۶-۲ مثال متغیر تعدیل‌گر
۵۶	شکل ۷-۲ بعدها و عناصر مفهوم یادگیری
۱۳۹	شکل ۱-۴ چرخه اقدام‌پژوهی
۱۴۲	شکل ۲-۴ چرخه‌های اقدام‌پژوهی
۱۴۸	شکل ۱-۵ طرح ترکیب مرکزی برای سه عامل در سه سطح
۱۵۴	شکل ۲-۵ عوامل تصمیم‌گیری درباره انجام دادن یک طرح آزمایشی
۱۵۵	شکل ۳-۵ روش همسانی (A علت P است)
۱۵۶	شکل ۴-۵ روش ناهمسانی (A علت P است)
۱۵۶	شکل ۵-۵ روش همسانی و ناهمسانی (A علت P است)
۱۵۹	شکل ۶-۵ طرح عاملی ($R = \text{تخصیص تصادفی}$ ، $T = \text{کاربندی}$)
۱۶۴	شکل ۷-۵ انتخاب طرح آزمایشی
۱۶۸	شکل ۸-۵ طرح شبه آزمایشی طولی
۲۰۰	شکل ۱-۷ توالی عملیات‌ها برای تولید دو محصول نمونه
۲۴۰	شکل ۱-۹ گام‌های اساسی در مطالعه شبیه‌سازی
۲۴۶	شکل ۲-۹ حلقه علی تولید محصول جدید
۲۴۷	شکل ۳-۹ یک جریان سرعت انباشت انبار را تغییر می‌دهد

- شکل ۹-۴ انبار و جریان پذیرش محصول جدید..... ۲۴۸
- شکل ۹-۵ نتایج شبیه‌سازی پذیرش محصول جدید..... ۲۴۹
- شکل ۱۰-۱ مقایسه فرایند و مراحل پژوهش در دو الگوی خطی (کمی) و دورانی (کیفی)..... ۲۵۷
- شکل ۱۰-۲: مراحل و فعالیت‌های پژوهش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد..... ۲۵۸
- شکل ۱۰-۳ حرکت زیگزاگ گردآوری و تحلیل داده‌ها برای دستیابی به اشباع طبقه‌ها..... ۲۶۱
- شکل ۱۰-۴ رویه مقایسه مستمر در نظریه‌پردازی..... ۲۶۲
- شکل ۱۰-۵ ال پارادایمی اشتراوس و کوربین برای برقراری ارتباط میان مقولات استخراج شده از داده‌ها..... ۲۶۶
- شکل ۱۱-۱ روش آزمون فرضیه..... ۲۸۰
- شکل ۱-۱۱ جایگاه پروپوزال در جریان تحقیق..... ۲۹۵

تاکنون کتاب‌های زیادی با عنوان روش‌های تحقیق نوشته شده است اگرچه بنا به اطلاع نویسندگان، هیچ‌یک از این کتاب‌ها تحقیق در مدیریت عملیات، کتابی در ایران منتشر نشده، اما در حوزه عام مدیریت چندین کتاب در روش تحقیق به فارسی انتشار یافته است. پس لزوم نوشتن یک کتاب روش تحقیق دیگر چیست؟

دلیل اول می‌تواند همان باشد که در حوزه خاص مدیریت تولید و عملیات (که با رشته‌هایی همچون مدیریت صنعتی، بازنگرانی و مهندسی صنایع، ارتباط نزدیکی دارد) کتاب ویژه روش تحقیق وجود ندارد و این کتاب می‌تواند راهنمای دانشجویان و شاغلان در این رشته و رشته‌های مرتبط باشد.

اما دلیل دوم و مهم‌تر، کمبود کتاب‌های کارآمد روش تحقیق انگیزه نویسندگان این کتاب برای تهیه کتاب حاضر بوده است. کتاب‌های روش تحقیق موجود با ساختاری نسبتاً یکسان دارند. اما از آنجا که رشته مدیریت با رشته‌های علوم اجتماعی و انسانی هم‌پوشانی دارد، اکثر کتاب‌های روش تحقیق در مدیریت به ذکر روش‌هایی که در کتاب‌های روش تحقیق علوم اجتماعی و انسانی ذکر شده، بسنده کرده‌اند. این کتاب‌ها به یک یا دو روش اکتفا کرده‌اند و ذکری از دیگر روش‌های رایج تحقیق به میان نیاورده‌اند. این در حالی است که تنوع روش‌های تحقیق در رشته مدیریت عملیات زیاد است و شامل روش‌های گوناگونی می‌شود. اهمیت روش‌های دیگر تحقیق همچون روش مدل‌سازی و شبیه‌سازی، تحقیق موردی، اقدام‌پژوهی و روش‌های ابتکاری در رشته مدیریت عملیات و رشته‌های مشابه، نشان می‌دهد که تدوین کتابی با شرح و ارائه توضیح این روش‌های تحقیق، لازم است. عموم کتاب‌های موجود روش تحقیق

به ذکر کلیات روش تحقیق، روش تحقیق پیمایشی و روش طرح‌های آزمایشی بسنده کرده‌اند و با این کار انتخاب‌های دانشجویان و محققانی را که به این کتاب‌ها رجوع می‌کنند، محدود نموده‌اند. در نهایت اگر هم کسی بخواهد با دیگر روش‌های مهم تحقیق آشنا شود، ناگزیر باید به مراجع متعددی مراجعه کند که یا در دسترس همگان نیست یا دسترسی به آن‌ها دشوار است. این کتاب برای توضیح بهتر جایگاه این کتاب در حوزه روش تحقیق از مفهوم پیاز روش تحقیق استفاده کنیم، باید گفت در مجموعه لایه‌های این پیاز، عمده مطالب مطرح شده در این کتاب در حوزه استراتژی‌های تحقیق قرار می‌گیرد.

در این کتاب سه سطح مشخص شده است در چارچوبی یکپارچه، روش‌های گوناگون و مهم تحقیق در رشته مدیریت عملیات را یکجا گرد آورده و با دادن دیدی کلی نسبت به ارتباط این روش‌ها و همچنین تشریح هر گانه هر روش، دانشجویان و شاغلان و محققان را با گزینه‌های گوناگون روش تحقیق مطالب آشنا کند.

مطالب این کتاب در ۱۲ فصل تنظیم شده است. در فصل اول ابتدا روش تحقیق علمی شرح داده شده و سپس فرایندی برای انجام بخش در رشته مدیریت عملیات پیشنهاد شده است. بر مبنای این فرایند، دسته‌بندی کلی روش‌ها موجود تحقیق در مدیریت عملیات ارائه شده که طرح کلی فصول بعدی کتاب را بر سر می‌گذارد.

در فصول بعدی، طرح‌های گوناگون تحقیق در دو دسته کلی طرح‌های تحلیلی (شامل مدل‌سازی ریاضی، مدل‌سازی ابتکاری، شبیه‌سازی، نظریه‌پردازان و نظریه‌پردازی داده‌بنیاد) و طرح‌های تجربی (شامل روش پیمایش، تحقیق موردی، اقدام‌پژوهی و روش‌های آزمایشی) به‌طور مفصل تشریح شده و شیوه اجرا و کاربردهای عمده هر کدام توضیح داده شده است. در نهایت شیوه نوشتن گزارش تحقیق برای ارائه به دانشگاه، مجلات علمی یا کارفرما توصیف شده است.

1. Research Methods Onion

نوعی دسته‌بندی مفاهیم مرتبط با روش تحقیق که مباحث مطرح شده در این حوزه را به پنج دسته فلسفه تحقیق، رویکردهای تحقیق، استراتژی‌های تحقیق، افق زمانی و روش جمع‌آوری داده‌ها تقسیم می‌کند. نگاه کنید به:

Saunders, M., Lewis, P. and Thornhill, A. (2003) Research Methods for Business Students. Harlow: Pearson Education Limited.